

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

22. juni 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — lufttransport — forordning (EF) nr. 261/2004 — artikel 2, litra f), og artikel 10, stk. 2 — refusion af en del af billetprisen ved nedgradering af en passager på en flyvning — begreberne »billet« og »billetprisen« — beregning af den refusion, som tilkommer passageren«

I sag C-255/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Amtsgericht Düsseldorf (byretten i Düsseldorf, Tyskland) ved afgørelse af 30. april 2015, indgået til Domstolen den 29. maj 2015, i sagen:

Steeff Mennens

mod

Emirates Direktion für Deutschland

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne D. Šváby, J. Malenovský (refererende dommer), M. Safjan og M. Vilaras,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Steeff Mennens, som selvmøder
- Emirates Direktion für Deutschland ved Rechtsanwalt U. Steppler
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato C. Colelli og F. Di Matteo
- Europa-Kommissionen ved W. Mölls, K.-P. Wojcik og N. Yerrell, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, litra f), og artikel 10, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 261/2004 af 11. februar 2004 om fælles bestemmelser om kompensation og bistand til luftfartspassagerer ved boardingafvisning og ved aflysning eller lange forsinkelser og om ophævelse af forordning (EØF) nr. 295/91 (EUT 2004, L 46, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet fremsat i en sag mellem Steef Mennens og Emirates Direktion für Deutschland (herefter »Emirates«) vedrørende en anmodning om delvis refusion af prisen for en billet på grund af en nedgradering.

Retsforskrifter

- 3 Følgende fremgår af første, anden og fjerde betragtning til forordning nr. 261/2004:
 - »(1) Handling fra Fællesskabets side, når det drejer sig om lufttransport, bør bl.a. sigte på at sikre et højt beskyttelsesniveau for passagerer. Endvidere bør der fuldt ud tages hensyn til forbrugerbeskyttelseskrav generelt.
 - (2) Boardingafvisning og aflysning eller lange forsinkelser forårsager alvorlige problemer og gener for passagererne.

[...]

 - (4) Fællesskabet bør derfor forbedre de beskyttelsesstandarder, der blev fastsat i forordningen, så man både styrker passagerernes rettigheder og sikrer, at luftfartsselskaber opererer under harmoniserede betingelser på et liberaliseret marked.«
- 4 Forordningens artikel 2 med overskriften »Definitioner« fastsætter, at der i henhold til forordningen forstås ved:
 - »f) »billet«: et gyldigt dokument, der giver ret til transport, og som er udstedt eller autoriseret af luftfartsselskabet eller dets autoriserede agent, herunder tilsvarende dokumentation i papirløs eller elektronisk form«.
- 5 Forordningens artikel 8 med overskriften »Ret til refusion eller omlægning af rejsen« fastsætter følgende i stk. 1:
 - »Når der henvises til denne artikel, tilbydes passageren valget mellem:
 - a)
 - refusion inden syv dage i henhold til reglerne i artikel 7, stk. 3, af den fulde købspris for billetten for så vidt angår den del eller de dele af rejsen, der ikke er blevet foretaget, og for så vidt angår den del eller de dele, der allerede er foretaget, såfremt flyvningen ikke længere tjener noget formål i passagerens oprindelige rejseplan, samt, hvis det er relevant

— en returflyvning til vedkommendes første afgangssted ved førstgivne lejlighed

[...]«

6 Samme forordnings artikel 10 med overskriften »Opgradering og nedgradering« fastsætter i stk. 2:

»Hvis et transporterende luftfartsselskab placerer en passager i en lavere klasse end den, billetten var købt til, skal passageren inden syv dage og i henhold til bestemmelserne i artikel 7, stk. 3, have refunderet

- a) 30% af billetprisen for alle flyvninger på 1 500 km eller mindre eller
- b) 50% af billetprisen for alle flyvninger inden for Fællesskabet på mere end 1 500 km, bortset fra flyvninger mellem medlemsstaternes europæiske territorium og de franske oversøiske departementer, og for alle andre flyvninger på mellem 1 500 km og 3 500 km eller
- c) 75% af billetprisen for alle flyvninger, som ikke falder ind under a) eller b), herunder flyvninger mellem medlemsstaternes europæiske territorium og de franske oversøiske departementer.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 7 Steef Mennens foretog én enkelt booking, hvorved han købte en billet, der gav ham ret til at foretage en række flyvninger med selskabet Emirates. Disse flyvninger blev foretaget mellem Düsseldorf (Tyskland) og Dubai (De Forenede Arabiske Emirater) natten mellem den 26. og den 27. juli 2013, mellem Dubai og Tokyo (Japan) den 29. juli 2013, Singapore (Singapore) og Dubai natten mellem den 23. og den 24. august 2013 samt Dubai og Frankfurt (Tyskland) den 24. august 2013. Flyvningerne mellem Düsseldorf, Dubai og Tokyo skulle foretages på første klasse, mens flyvningerne mellem Singapore, Dubai og Frankfurt skulle foretages på businessclass. På billetten var der angivet en samlet pris for alle de flyvninger, som Steef Mennens havde booket, i alt 2 371 EUR, de forskellige »skatter og afgifter«, som skulle betales herfor, og den samlede pris på i alt 2 471,92 EUR, hvorimod prisen ikke blev specificeret for hver enkelt af disse flyvninger.
- 8 Emirates foretog en nedgradering af Steef Mennens fra første klasse til businessclass mellem Düsseldorf og Dubai, og han anmodede derfor i henhold til artikel 10, stk. 2, litra c), i forordning nr. 261/2004 om refusion af et beløb på i alt 1 853,94 EUR, som svarer til 75% af prisen for hans billet, herunder skatter og afgifter. Som svar på denne anmodning fik Steef Mennens en refusion på 376 EUR fra Emirates.
- 9 I forbindelse med tvisten mellem Emirates og Steef Mennens for Amtsgericht Düsseldorf (byretten i Düsseldorf, Tyskland) har Emirates nærmere bestemt gjort gældende for det første, at når en billet gør det muligt at foretage en række flyvninger, og en enkelt af disse flyvninger eller en del af en flyvning berøres af en nedgradering, finder den procentdel, som er omhandlet i artikel 10, stk. 2, litra c), i forordning nr. 261/2004 ikke anvendelse på billetens samlede pris, men kun på den pågældende flyvning eller den del af flyvningen, der er berørt af en nedgradering. Emirates har for det andet gjort gældende, at denne procentdel ikke finder anvendelse på prisen inklusive skatter og afgifter, der er betalt for den pågældende flyvning eller del af flyvningen, men alene på prisen eksklusive skatter og afgifter.
- 10 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at dette aspekt af tvisten afhænger af fortolkningen af artikel 2, litra f), sammenholdt med artikel 10, stk. 2, litra c), i forordning nr. 261/2004.

11 Det er under disse omstændigheder, at Amtsgericht Düsseldorf (byretten i Düsseldorf) har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 10, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004 fortolkes således, at udtrykket »billet« er det dokument, der (også) giver den rejsende ret til transport med det fly, som vedkommende blev nedgraderet til, uanset om der i dette dokument også er anført yderligere flyvninger, såsom tilslutnings- eller returfly?
- 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, skal artikel 10, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004 desuden fortolkes således, at »billetprisen« svarer til det beløb, som den rejsende har betalt for alle de flyvninger, der er angivet på flybilletten, også selv om nedgraderingen kun skete for en af flyvningernes vedkommende?

Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, skal fastsættelsen af det beløb, der skal ligge til grund for refusion i henhold til artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004, ske ud fra den af flyselskabet offentliggjorte pris for transport på den bookedede klasse på den delstrækning, der er berørt af nedgraderingen, eller ved at danne kvotienten af længden af den delstrækning, der er berørt af nedgraderingen, og den samlede flystrækning, og multiplicere denne med den samlede flypris?

- 3) Skal artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 desuden fortolkes således, at »billetprisen« kun er den rene flypris, uden medregning af skatter og afgifter?»

Om Domstolens kompetence

- 12 Emirates har bestridt, at Domstolen har kompetence til at besvare det præjudicielle spørgsmål, idet det har gjort gældende, at den forelæggende ret ikke selv har kompetence til at træffe afgørelse i hovedsagen.
- 13 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den forelæggende rets angivelige manglende kompetence er uden betydning for Domstolens kompetence.
- 14 Med sin anmodning har den forelæggende ret nemlig bedt Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om fortolkningen af forordning nr. 261/2004. Idet sidstnævnte udgør en retsakt, der er udstedt af Den Europæiske Unions institutioner, har Domstolen i henhold til artikel 267, stk. 1, TEUF kompetence til at træffe afgørelse om anmodningen.
- 15 Det fremgår desuden af sagsakterne, at Domstolens fortolkning er nødvendig, for at den forelæggende ret kan afsige dom i hovedsagen. Under disse omstændigheder tilkommer det hverken Domstolen at efterprøve, om forelæggelsesafgørelsen er truffet i overensstemmelse med de nationale bestemmelser vedrørende retternes organisation og virkemåde (dom af 23.11.2006, *Asnef-Equifax og Administración del Estado*, C-238/05, EU:C:2006:734, præmis 14 og den deri nævnte retspraksis), eller at afvise en anmodning om præjudiciel afgørelse.

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første og det andet spørgsmål

- 16 Med det første og det andet spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i artikel 10, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004 i forbindelse med en nedgradering af en passager på en flyvning skal fortolkes således, at:
- den billet, der skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den berørte passager er berettiget til at modtage i refusion, er det dokument, som giver den pågældende ret til transport på denne ene flyvning, uanset om andre flyvninger er angivet på samme dokument, og
 - den pris, der skal tages i betragtning med henblik på at beregne denne refusion, enten er det beløb, som passageren har betalt for samtlige flyvninger, som er angivet på billetten, eller den pris, som det transporterende luftfartsselskab har angivet for den pågældende flyvning og den af nedgraderingen berørte klasse, eller den del af billetprisen, som svarer til kvotienten af længden af den omhandlede flyvning og den samlede længde af den befordring, passageren har ret til.
- 17 Artikel 10, stk. 2, litra a)-c), i forordning nr. 261/2004 bestemmer i denne forbindelse, at hvis et transporterende luftfartsselskab placerer en passager i en lavere klasse end den, billetten var købt til, skal luftfartsselskabet refundere passageren en del af prisen for denne billet, idet prisen bl.a. fastsættes i forhold til distancen på de omhandlede flyvninger.
- 18 Denne bestemmelse forbinder dermed begreberne »billet« og »flyvning«.
- 19 Begrebet »billet« er ifølge ordlyden af artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004 defineret som et gyldigt dokument, der giver passageren ret til transport, og som er udstedt eller autoriseret af luftfartsselskabet eller dets autoriserede agent, herunder det tilsvarende i papirløs form.
- 20 Begrebet »flyvning« er derimod ikke defineret i forordning nr. 261/2004. Det fremgår imidlertid af fast retspraksis, at en flyvning nærmere bestemt består i en transporthandling med fly, som således udgør en »enhed« så at sige, og som udføres af et luftfartsselskab, der fastlægger sin rute (dom af 10.7.2008, Emirates Airlines, C-173/07, EU:C:2008:400, præmis 40, og af 13.10.2011, Sousa Rodríguez m.fl., C-83/10, EU:C:2011:652, præmis 27).
- 21 En billet er dermed det dokument, som giver passageren ret til transport, og det kan efter omstændighederne vedrøre en eller flere flyvninger.
- 22 Hver af disse flyvninger udgør en enhed, der i princippet udføres i henhold til de betingelser, der er aftalt mellem passageren og luftfartsselskabet. En af disse betingelser er en placering af passageren i en bestemt klasse, som den pågældendes billet var købt til, således som det fremgår af selve ordlyden af artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004.
- 23 Den billet, som den pågældende passager er i besiddelse af, giver dermed navnlig denne passager ret til at blive transporteret på en eller flere specifikke flyvninger i den aftalte klasse på hver af disse flyvninger.
- 24 Når luftfartsselskabet dermed på en given flyvning placerer den pågældende passager på en lavere klasse end den, billetten var købt til, nyder passageren ikke den service, der var aftalt som modydelse for den pris, der er betalt for den omhandlede flyvning. Nedgraderingen påvirker derimod ikke den service, der er aftalt på de andre flyvninger, som billetten i givet fald giver passageren ret til.
- 25 Artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 finder dermed ikke anvendelse på de øvrige flyafgange.

- 26 Denne analyse er understøttet af det formål, som forfølges med forordning nr. 261/2004, der, som det fremgår af første, anden og fjerde betragtning hertil, er at sikre et højt beskyttelsesniveau for passagerer og forbrugere ved at styrke deres rettigheder i en række situationer, der forårsager dem alvorlige problemer og gener, og at godtgøre skaderne på en standardiseret og umiddelbar måde (jf. dom af 10.1.2006, IATA og ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, præmis 82).
- 27 Når et luftfartselskab i en situation som den i hovedsagen omhandlede på en given flyvning placerer en passager i en lavere klasse end den, vedkommende købte billetten til, består generne for passageren i, at den pågældende ikke nyder godt af den komfort under flyvningen, som svarer til den på billetten angivne klasse.
- 28 Det skal således fastslås, at artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 har til formål at kompensere for en specifik gene, der er forbundet med en given flyvning, og ikke for transport af passagerer samlet set.
- 29 Det er dermed alene prisen for den flyvning, på hvilken passageren blev nedgraderet, der skal anvendes som grundlag for den refusion, som er omhandlet i denne bestemmelse, og ikke prisen for den samlede transport, som billetten giver ret til.
- 30 I en situation, hvor billetten alene angiver den samlede pris for passagertransporten, og prisen for den flyvning, hvorpå der blev foretaget en nedgradering, således ikke er angivet, skal den billetpris, som svarer til kvotienten af længden af den omhandlede flyvning og den samlede længde af den transport, passageren har ret til, lægges til grund.
- 31 Eftersom nedgraderingen af passageren alene vedrører en del af den pågældendes transport svarende til en given afstand, er det ved anvendelsen af denne metode muligt at afpasse refusionen til passageren i forhold til den del af transporten, hvor en sådan nedgradering forårsagede den pågældende gene.
- 32 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første og det andet spørgsmål besvares med, at bestemmelserne i artikel 10, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at i tilfælde af nedgradering af en passager på en flyvning er den pris, som skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den pågældende passager skal have i refusion, prisen for den flyvning, som den pågældende blev nedgraderet på, medmindre denne pris ikke er angivet på den billet, som giver den pågældende ret til transport på denne flyvning, i hvilket tilfælde den del af billetprisen, som svarer til kvotienten af længden af den pågældende flyvning og den samlede længde af den transport, passageren har ret til, skal lægges til grund.

Det tredje spørgsmål

- 33 Med det tredje spørgsmål spørger den forelæggende ret nærmere bestemt, om artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at i tilfælde af en nedgradering af en passager på en flyvning omfatter den billetpris, som skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den pågældende passager skal have i refusion, alene prisen på selve flyvningen, minus skatter og afgifter.
- 34 I denne henseende henviser artikel 10, stk. 2, litra a)-c), i forordning nr. 261/2004 uden yderligere præcisering til »billetprisen«, forstået således, som det fremgår af svaret på det andet spørgsmål, som prisen på den flyvning, som passageren blev nedgraderet til.
- 35 Det er ubestridt, at denne pris består af to separate dele, dels den »billetpris«, som luftselskabet pålægger for transporten af den passager, som har købt billetten, dels de skatter og afgifter, som i denne forbindelse opkræves af dette selskab.

- 36 Disse skatter og afgifter udgør uundgåelige priselementer i den endelige pris, som passageren skal betale for at kunne nyde godt af den af luftfartsselskabet tilbudte service (jf. analogt dom af 19.7.2012, ebookers.com Deutschland, C-112/11, EU:C:2012:487, præmis 14, og af 18.9.2014, Vueling Airlines, C-487/12, EU:C:2014:2232, præmis 36).
- 37 Det fremgår således af det sætningsled, som er fælles for indledningen af litra a)-c) i artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004, at hvis et transporterende luftfartsselskab placerer en passager i en lavere klasse end den, billetten var købt til, skal luftfartsselskabet refundere passageren en del af prisen for denne billet i henhold til reglerne i litra a)-c).
- 38 Med dette sætningsled understreges indirekte det ansvar, som påhviler luftfartsselskabet i tilfælde af en nedgradering, idet det nemlig alene er luftfartsselskabet i egenskab af den person, som udfører en given flyvning som omhandlet i den i denne doms præmis 20 nævnte retspraksis, som er ansvarlig for en beslutning om at placere en passager i en lavere klasse end den, billetten var købt til, i strid med, hvad der var blevet aftalt med og købt af den pågældende.
- 39 Artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 skal således samlet set fortolkes således, at sådanne bestanddele af prisen for flyvningen såsom skatter og afgifter ikke skal tage i betragtning ved fastlæggelsen af refusionen til passageren, idet disse skatte og afgifter, selv om de er forbundet med flyvningen, ikke er uløseligt forbundet med denne flyvning.
- 40 En sådan konklusion underbygges af det tilsigtede formål med artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004, der, som det fremgår af denne doms præmis 26-28, består i at yde godtgørelse gennem en fast refusion for den gene, som skyldes en mindskelse af komforten som følge af luftfartsselskabets nedgradering på hele flystrækningen og under hele den omhandlede flyvning.
- 41 Henset til dette formål kan denne forordning nemlig ikke anses for at udgøre et retsgrundlag, der gør det muligt at pålægge betalingen af en refusion – hverken delvis eller fast – for bestanddele af prisen, hvis grundlag og størrelse ikke har nogen forbindelse med disse gener og dermed ikke med gennemførelsen af den omhandlede flyvning.
- 42 Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om de i hovedsagen omhandlede skatter og afgifter opfylder disse krav.
- 43 Under disse omstændigheder skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at i tilfælde af en nedgradering af en passager på en flyvning omfatter den billetpris, der skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den pågældende passager skal have i refusion, alene prisen på selve flyvningen, minus de skatter og afgifter, som er angivet på billetten, forudsat at hverken grundlaget for eller størrelsen af de nævnte skatter og afgifter afhænger af den klasse, billetten var købt til.

Sagens omkostninger

- 44 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 10, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, litra f), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 261/2004 af 11. februar 2004 om fælles bestemmelser om kompensation og bistand til luftfartspassagerer ved boardingafvisning og ved aflysning eller lange**

forsinkelser og om ophævelse af forordning (EØF) nr. 295/91 skal fortolkes således, at i tilfælde af nedgradering af en passager på en flyvning er den pris, som skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den pågældende passager skal have i refusion, prisen for den flyvning, som den pågældende blev nedgraderet på, medmindre denne pris ikke er angivet på den billet, som giver den pågældende ret til transport på denne flyvning, i hvilket tilfælde den del af billetprisen, som svarer til kvotienten af længden af den pågældende flyvning og den samlede længde af den transport, passageren har ret til, skal lægges til grund.

- 2) Artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at i tilfælde af en nedgradering af en passager på en flyvning omfatter den billetpris, der skal tages i betragtning med henblik på at fastslå, hvor meget den pågældende passager skal have i refusion, alene prisen på selve flyvningen, minus de skatter og afgifter, som er angivet på billetten, forudsat at hverken grundlaget for eller størrelsen af de nævnte skatter og afgifter afhænger af den klasse, billetten var købt til.

Underskrifter